

SZAKDOLGOZAT

Hallgató neve: Handel Dóra Zsófia

2025

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Állattenyésztési Tudományok Intézet

**Lótenyésztő lovassportszervező agrármérnöki alapképzési
szak**

Terápiás lovak képzése

Belső konzulens: Kótiné dr. Seenger Julianna

tudományos főmunkatárs

Belső konzulens intézete/tanszéke: Állattenyésztési Tudományok

Intézet Állattenyésztés-technológiai és Állatjóléti Tanszék

Külső konzulens: Név

beosztás

Készítette: Handel Dóra Zsófia

Gödöllő

2025

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés és célkitűzés.....	5
2. Terápiás lovakkal szemben támasztott általános elvárások, ideális fajták	7
2.1 Hatósági előírások	7
2.2 Életkor.....	8
2.3 Ivar	8
2.4 Testfelépítés és mozgás.....	8
2.5 Vérmérséklet	9
2.6 Ideális fajták	9
3. Viselkedésbírálat elemei, a ló azokra való felkészítése	12
3.1 A ló ápolása	12
3.2 A ló lábfelvétele.....	12
3.3 Ló kantározása - tanítás, szoktatás.....	13
3.4 Ló nyergelése, felszerelése - tanítás, szoktatás	14
3.5 Ló felvezetése - tanítás, szoktatás.....	14
3.6 Ló társaságban - tanítás, szoktatás.....	15
4. Kondíció vizsga.....	16
4.1 A ló felkészítése a vizsgára	16
4.2 Kondíció	16
4.3 Mozgás	16
5. Futószáras munka.....	18
5.1 A vizsga követelményei	18
5.2 Fiatal ló felkészítése.....	18
6. Patanyomfigurák	20
7. Szakágankénti elvárások a terápiás lovagoltatásban	21
7.1 A lovasterápia hazai felosztása.....	21
7.2. Egyes szakágak alkalmassági vizsgája, és a vizsgára, tevékenységre való felkészítés	22
7.2.1 A hippoterápiára való alkalmassági vizsga elemei, hosszúszárazás tanítása	22
7.2.2 Gyógypedagógiai lovaglásra és lovastornára való alkalmassági vizsga elemei, a voltizsló kiképzés.....	23
7.2.3 Speciális fogathajtásra való alkalmassági vizsga elemei, fogatlovak képzése	24

7.2.4 Fogyatékos személyek lovassportjára való alkalmassági vizsga elemei, díjlovaglás szintjei	25
8. Érzéketlenítés és módszerei, párosítva az engedelmisségi vizsga elemeivel.....	26
8.1 Lovak érzéketlenítése és módszerei.....	26
8.1.1 Flooding	26
8.1.2 Supression based desesitization	27
8.1.3 Counter Conditioning	27
8.1.4 Systematic Desensitization	27
8.1.5 Stimulus Blendig	27
8.1.6 Approach Conditioning	28
8.1.7 Positive Overshadowing	28
8.2 Az engedelmisségi vizsga elemei	28
8.2.1 Esernyő	28
8.2.2 Felülés segédeszközzel	29
8.2.3 Lóra szállás rámpáról, vagy dobogóról, segítők közreműködésével	29
8.2.4 Felszálló léggömbök paraván mögött.....	30
8.2.5 Szalagos kapu.....	30
8.2.6 Köríven lerakott, változó távolságú és magasságú rudakon történő áthaladás	31
8.2.7 Zörgő talicska.....	31
8.2.8 Spriccelő flakon	32
8.2.9 Átkelés ponyván, vizes ponyván, vagy vizes árkon.....	32
8.2.10 Dobogó	33
8.2.11 Ponyva átdobása a ló hátán	33
8.2.12 Esőkabát felvétele.....	34
8.2.13 Labdák, karikák elviselése	34
8.2.14 Rúdkereszt.....	35
8.2.15 Léggömbös cavaletti.....	36
9. Következtetések és javaslatok	37
10. Összefoglalás	38
11. Irodalomjegyzék.....	39
12. Ábrák jegyzéke	43

1. Bevezetés és célkitűzés

Bevezetés:

Témaválasztásomban szerepet játszott, hogy lovasedzőm hobbi lovagoltatás mellett terápiás lovagoltatással is foglalkozik, így ennek köszönhetően lehetőségem nyílt arra, hogy figyelemmel kísérjem terápiás lovak kiképzését. Témaválasztásomat szintén nagymértékben meghatározta, hogy Nővérem az ELTE Gyógypedagógiai Karán végzett, és tanulmányai során rendszeresen mesélt nekem a terápiás, rehabilitációs technikák világáról.

Hazánkban a terápiás lovagoltatás egyre terjedőben van, rendszerének fejlesztése és a technika terjesztése már a 20. század második felében elkezdődött.

A lovasterápiának különböző ágai vannak, úgy. mint hippoterápia, gyógypedagógiai lovaglás és lovastorna, speciális fogathajtás, pszichológiai lovasterápia. A szoros értelemben vett terápiás lehetőségeken kívül a fogyatékos személyek szabadidős lovagoltatása és lovassportja növeli a fogyatékkal élők életminőségét, illetve lehetőséget ad magasabb szintű sporttevékenységekre speciális kategóriákban.

A lovasterápia egyes esetekben orvosi indikációra végzett neurofiziológiai kezelés, ahol a ló háta felől érkező folyamatosan, ritmikusan érkező inger a járáshoz hasonló törzstréninget képez.

A lovasterápia céljából és tevékenységéből adódóan speciális körülmények között zajlik, ami elsősorban a ló számára egy idegen, és számos ingerrel terhelt környezet. A ló menekülő állapotban érzékenyen reagál környezetére, és minden nagyobb hatás - legyen az hang, vagy szokatlan mozgás, ismeretlen anyagok, vagy akadályok – hevesen reagál. Ez az ösztönös reakció azonban a terápiás lovagoltatás esetén nagyon nagy veszélyeket rejthet magában, illetve ezen reakciók jelenlétében nagyon nehéz a kiegyensúlyozott munkavégzés.

A lovasterápiában résztvevő jó munkáló ismérve a kiegyensúlyozottság, jó alkalmazkodó képesség, átengedőség, és a jó koncentrációs készség. Mindezeket a tulajdonságokat a kiképzőknek kell megtanítani a lovakkal, amelyet leggyakrabban az érzéketlenítéssel kezdenek.

Célkitűzés:

Dolgozatom célja, hogy hazai és nemzetközi szakirodalmak alapján a terápiás lovak kiképzésének folyamatát annak tükrében ismertessem, hogy milyen követelményeket támasztanak velük szemben az adott terápiás szakágakban.

Célom a terápiás lovagoltatást kifejezetten a ló képzésének oldaláról megközelíteni, kezdve a legáltalánosabb napi rutinnal, és eljutva a speciális képzést, tanítást igénylő feladatokig.

A szakdolgozatban a képzésen kívül célom ismertetni azokat a lófajtákat, amelyek testalkatukból és temperamentumukból adódóan rendkívül alkalmasak a lovasterápiára.

2. Terápiás lovakkal szemben támasztott általános elvárások, ideális fajták

A Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány néhány pontban megfogalmazta, hogy mik azok az általános elvárások, melyek a lovasterápiában és a fogyatékkal élő személyek lovagoltatásában dolgozó lovakra vonatkoznak.

2.1 Hatósági előírások

A lónak rendelkeznie kell egyedi azonosítóval, mely az OLIR (Országos Lótenyésztési Információs Rendszer a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal által az állattenyésztés szabályozásához szükséges törvényi szintű rendelkezésekről szóló 2019. évi LVI. törvény és az egyes lófélék azonosításáról szóló 110/2013. (IV. 9.) Korm. rendelet alapján üzemeltetett központi lótenyésztési és ló nyilvántartási adatbázis, amely teljes körűen és kizárólagosan szolgál a Magyarországon nyilvántartásba vett lófélé állatok egyedei adatainak, származási kapcsolatainak, tenyésztési információinak, lóútleveél hatósági bizonyítvány adatainak és ló tulajdonosi, lótartói és lótenyésztői partner adatainak nyilvántartására.) (MLOSZ, 2025).

A terápiában dolgozó lónak rendelkeznie kell lóútleveéllel. A lóútleveélben a kötelező oltásokat és vérvételeket nyilván kell tartani. Az évente esedékes lóinfluenza elleni oltást érdemes tetanusz vakcinával kombinálni (Tanner, 2022). A lovak évenként kétszeri féreghajtása szintén előírt követelmény (Lovasok.hu, 2022).

(41/1997. (V. 28.) FM rendelet az Állat-egészségügyi Szabályzat kiadásáról 195§ (1) Minden, fél évnél idősebb lovat három évenként takonykór felderítésére irányuló immundiagnosztikai vizsgálat alá kell vonni. A vizsgálat lehet szem- vagy szerológiai próba. Össze lehet kötni a fertőző kevésvérűség, mének esetében a tenyészbenaság felderítésére irányuló vizsgálatokkal. Egyedi azonosításon alapuló állat-egészségügyi vizsgálat vagy beavatkozás a 36. § (2) bekezdésének a) pontja szerint megjelölt állaton végezhető. (2) Lovassport rendezvényen csak fertőző kevésvérűség szempontjából szerológiailag negatív állatok vehetnek részt. A lóversenyre vagy lóspport rendezvényre állatot szállító állattartó esetén – amennyiben a lovak más állattartó lovaival érintkeznek vagy érintkezhetnek – az egész lóállományt évente, más állattartó fél évnél idősebb lovait pedig három évente, fertőző kevésvérűség szempontjából szerológiai vizsgálatnak kell alávetni.) (Wolters Kluwer, 1997).

2.2 Életkor

Terápiás lovak kiválasztásánál fontos figyelembe vennünk az állat korát. A minimum korhatár 5 év. Általánosságban az a tapasztalat, hogy az ennél fiatalabb lovak még nem alkalmasak terápiás munkára, játékoságuk, élénk vérmérsékletük miatt (Bozori, 2014). Az MLTSZ ezen túlmenően felső korhatárt nem fogalmazott meg. Egy amerikai terápiás lovagoltatással foglalkozó lovas központnak azonban az a gyakorlata, hogy két évvel későbbre teszik a terápiás lovak munkába fogását, illetve meghatároztak felső korhatárt is. Náluk hét és tizenhét év közé helyeződik az ideális terápiás ló életkora (CHEFF). Az idősebb lovaknál előfordulhatnak olyan egészségügyi problémák, amelyek akadályozhatják a terápiás munka zökkenőmentes lefolyását, ilyen például az ízületi problémákból adódó sántaság, izomsorvadás, keheesség kialakulása.

2.3 Ivar

Az ivar tekintetében a herélt lovak a legideálisabbak a terápiás munkára, nyugodt vérmérsékletüknek köszönhetően. Számos kanca is remekül helyt áll, azonban kiválasztásukkor érdemes a sárlási időszakban kiemelten figyelni a ló esetleges temperamentum változásait, ingadozásait. A források alapján azt tapasztaltam, méneket a heves temperamentumuk, kiszámíthatatlan viselkedésük miatt sehol sem alkalmaznak terápiás lovagoltatásban, és ezalól semmilyen esetben sincs kivétel (Bozori 2014, CHEFF, Scheder 2023). Lovaknál, ahogy az embereknél is vannak különböző személyiségek, ezért fontos, hogy munkába vétel előtt alaposan ismerjük meg lovunk természetét. (Scheder, 2023)

2.4 Testfelépítés és mozgás

A lovak kiválasztásakor az egyik legnagyobb figyelmet igénylő szempont a lovak testfelépítésének vizsgálata, beleértve a magasságukat, hátuk hosszát és szélességét, lábaik, stabilitását (Bozori, 2014). Fontos, hogy a lovas méretének és problémájának megfelelő méretű és felépítésű legyen a ló (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 1.pont). Általánosságban tekintve a 150-160 centiméter marmagasságú lovak a legideálisabb méretűek, mind a lovasnak, mind a segítőnek és a terapeutának, ez alól természetesen vannak kivételek, amennyiben a lovas nagyobb termetű. A lovak testfelépítésük szoros kapcsolatban áll mozgássukkal, hiszen lábaik hossza meghatározza a lépéshosszt, a hát lengésének mértéke pedig a test arányaiból adódik. Előnyös, ha a ló lapockája dőlt, de nem túlzottan meredek, ugyanis ez az elülső lábak gördülékeny mozgásában, a mozgás kényelmességében is szerepet játszik. A hát akkor a legelőnyösebb, ha középhosszú és jól izmolt. A ló mozgását nagyban

befolyásolja a paták szimmetriája és nagysága is (Lovasterápia a Fogyatékkal Élőkért Egyesület, 2021). A terápiás ló mozgásának épek, egészségesnek, lábsorrendjének minden jármódban tisztának, szabályosnak kell lennie. Szintén fontos szempont, hogy a lónak megfelelő legyen az egyensúlyérzéke, ugyanis a mozgáskoordinációban gyenge lovasok könnyen megzavarhatják a ló mozgását. Ha a ló nem tud a lovas mozgására elég gyorsan reagálni, kibillenhet egyensúlyából, mely a lovas leeséséhez, sérüléséhez is vezethet. A páciensek nagyrésze túlsúlyban szenved, ezáltal fokozott az egyensúlyvesztés esélye, emellett több terhelésnek van kitéve a ló, így a lovak teherbírása is kiemelkedő jelentőséggel bír a kiválasztáskor (Bozori, 2014).

2.5 Vérmérséklet

A vérmérséklet a ló, adott szituációra nyújtott reakciónak összessége. A terápiás lónak jól kell viselnie a monotóniát, higgadtan és kiegyensúlyozottan kell túrnie a lovasterápiával járó egyedi ingereket, ugrálást, kiabálást, eszközökkel való érintést, dobálást. Az őt körülvevő általános ingerektől sem szabad megijednie, menekülési reakció nélkül kell az utasításokat követnie. Fontos, hogy legyen érdeklődő, barátságos, embercentrikus (Lovasterápia a Fogyatékkal Élőkért Egyesület, 2021). A jó terápiás ló könnyen vezethető, szívesen dolgozik, tud nyugodtan, egyhelyben állni, míg a lovas le- és felszáll (Bozori, 2014). Az ideális terápiás ló természeténél fogva nyugodt, figyelmes és élvezi a figyelmet. Nem rúghatnak vagy haraphatnak, bármilyen jellegű negatív szokástól mentesnek kell lenniük (Scheder, 2023).

2.6 Ideális fajták

Nem csoda, hogy a terápiás célra kiválasztott fajták túlnyomó többsége a hidegvérű fajták közül került ki, hiszen a hidegvérű lovak legfőképpen nyugodtságukról, megfontoltságukról és kedvességükről híresek (Háziállat.hu, 2025). Annak ellenére, hogy hidegvérű szó hallatán a legtöbben hatalmas, robusztus testfelépítésű lovakra asszociálunk, a fentebb említett okokból kifolyólag inkább a kisebb méretű fajtákat részesítik előnyben.

Lovasterápiában az egyik leggyakrabban alkalmazott fajta a haflingi kisló, mely egy Tirolból származó hidegvérű lófajta. Marmagassága átlagosan 145 centiméter. Teste kompakt, robusztus és harmonikus. A haflingi kisló nemcsak alkatilag tökéletesen ideális terápiás lónak, természete kiegyensúlyozott, gyengéd, ragaszkodó és intelligens. Nyugodt, empatikus és tanulékony fajta (Céline Dumercq, 2025). Az 1. ábrán egy hobbi és terápiás célra képzett haflingi kisló látható.

1. ábra: Haflingi kisló (Forrás: Saját fénykép)

Szintén gyakran előforduló fajta a 2. ábrán látható, Norvégiából származó hidegvérű fjord póni, amely szelíd természetű, intelligens, nyugodt fajta. Tömör, erőteljes testalkat, erős csontozat jellemzi. Teherbírásuk méretükhöz képest kiemelkedően jó. Marmagasságuk 145-150cm között van (Mad Barn, 2023).

2. ábra: Fjord póni (Forrás: <https://gyorkosjazmin.blogspot.com/2016/02/fjord-poni-sziasztok-en-jazmin-vagyok.html>)

Az MLTSZ lóállományának oszlopos tagjai a 3. ábrán látható, német eredetű lewitzer lovak, mely fajta itthon kevésbé ismert (MLTSZ, Lovaink). A lewizer ló egy viszonylag fiatal fajta, melyet a 20. Század végén tenyésztettek ki a fjord póni, shetlandi póni, arab telivér, trakehneni ló és az angoltelivér fajta keresztezésével. A fajta létrejöttének célja az volt, hogy létrehozzanak

egy kiváló minőségű póni fajtát gyerekeknek (Equinest, 2010). Marmagasságuk átlagosan 140 centiméter. Különösen jó egyensúlyuk, atlétikus testfelépítésük és erős lábaik vannak. Kedves személyiségüknek és nyugodt temperamentumuknak köszönhetően ideálisak gyerekek lovának, terápiás lovagoltatásra is (Marie, 2021).

3. ábra: Lewizer ló (Forrás: <https://tierpark-bern.ch/tierlexikon/lewitzer-pony/>)

A terápiás lovagoltatásban még ritkán előforduló, azonban remek potenciállal rendelkező fajta a Kárpátokból származó hucul ló. Kemény munkabírás, kiváló ellenállóképesség, szívosság és edzettség jellemzi. Teste harmonikus összbenyomást kelt, széles háta és teherhordó képessége miatt remekül funkcionál terápiás lóként is. Hazánkban főként a hagyományörzők és hobbilovasok kedvelt fajtája, azonban kialakítottak huculösvényeket, ahol a fajta bizonyíthatja sportra való alkalmasságát is. A terápiás lovakkal szemben támasztott követelmények mindegyikének tökéletesen megfelel. Tanulékony, könnyen kezelhető, kíváncsi és nagy teherbírású fajta. (Vörösné, 2011)

4. ábra: Hucul ló (Forrás: Saját fénykép)

3. Viselkedésbírálat elemei, a ló azokra való felkészítése

Az Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány viselkedésbírálata során 6 szituációban értékelik a lovakat (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 2.pont):

- Megfigyelik a ló viselkedését ápolás és lábfelvétel közben az istállóban,
- értékelik a ló viselkedését kantározás közben az istállóban,
- pontozzák a ló viselkedését nyergelés/ felszerelés közben,
- figyelemmel kísérik a ló viselkedését felvezetés alatt,
- bírálják a ló viselkedését munka közben, valamint
- elemzik a ló viselkedését más lovak társaságában.

Az értékelés nullától-tízig tartó skálán történik. Azokat a lovakat tekintik megfeleltnek, amelyek az értékelés során legalább 80 %-ot értek. A viselkedésbírálat, tekintve a ló későbbi használatát és annak igen speciális körülményeit egy igen fontos rendszernek, így a kritériumok is igen szigorúak. Amennyiben a ló a vizsga folyamán nyilvánvaló képzetlenséget mutat vagy viselkedésével önmagára vagy környezetére veszélyt jelent, a vizsgabizottság a vizsgát felfüggesztheti, és a lovat a vizsga többi részéről kizárhatja, amely döntés ellen nem lehet fellebbezni (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 2. pont).

3.1 A ló ápolása

A lovak ápolása magába foglalja a ló tisztán tartását, bőrének felfrissítését és a bőr alatti felületi izmok átmasszírozását. Alapvető szempont, hogy az ápolás kellemes érzés legyen a lónak. A munka előtti ápolás remek lehetőséget ad arra, hogy átnézzük minden rendben van-e a lóval, illetve erősíti a ló és ápolója közti kapcsolatot (Palotai, 1991). Az ápolás nem áll távol a ló természetes viselkedésétől, a ménésben tartott lovak rendszeresen ápolják, vakargatják egymást (Bartos, 2023). A csikót már anyja mellett elkezdhetjük hozzászoktatni az ápolás eszközeihez.

3.2 A ló lábfelvétele

A lovak lábának felvétele nélkülözhetetlen a paták tisztán tartásához, a körmöléshez, illetve szükség szerint a patkoláshoz is. Menekülő állatok lévén a lovak ösztönösen féltik a lábukat hiszen, ha egy ló lába megsérül, a túlélési esélyei drasztikusan lecsökkennek. Azt, hogy a ló félelem nélkül feladja az embernek a lábát, meg kell nekik tanítani, bizalmat kell kiépíteni velük. A gyakorlást érdemes minél előbb elkezdni, lehetőség szerint még csikó korban.

A feladat megtanításának intenzitása és időtartama lovanként eltérő. Egy nyugodt vérmérsékletű, tanulékony, közreműködő egyed sokkal könnyebb és gyorsabb megtanítani rá, mint egy konok, heves temperamentumú példányt.

A lábfelvétel tanítását kötőfékben, vezetőszáron érdemes végezni, hogy a lovat kontrol alatt tudjuk tartani. A tanítását érdemes egy érzéketlenítési feladattal kezdeni, amelynek első lépéseként a ló bal lapockája mellé állva, a lóval szembe fordulva kezünket megmutatjuk neki, majd megvakarjuk a nyakát, marját. Ha erre szépen, nyugodtan reagál akkor kezünkkel a lapockától lefelé végig simogatjuk a ló lábát. Ha ellép, rajta tartjuk a kezünket, vagy problémás eseteknél egy botot/pálcát, addig, amíg megáll, majd a nyomás-engedés elvét alkalmazva elveszük a kezünket. Ezt a lépést addig gyakoroljuk, míg a ló nyugodtan, egyhelyben marad a bal elülső lábának végig simítása közben, majd megismételjük ugyanezt a jobb elülső lábánál is.

Ha már az elülső lábakra nyugodtan reagál, akkor következhetnek a hátsók, szintén balról jobbra haladva. Hátsó lábak esetén a martól indulva a háton, majd a combon keresztül simítjuk végig a ló lábát. Attól függően haladunk, hogy a ló mennyire félti a lábait, milyen hevesen reagál az érintésre, akár rúgással reagál-e a hátuljának megérintésére. A ló ingerküszöbét figyelemmel kísérve haladunk fokozatos lefelé, folyamatos nyomással és engedéssel. Ha a ló szépen reagál az adott érintésre, nem lép el és nem rúg, akkor kezünket elveszük, hátra lépünk egyet.

Ha a ló megszokta hátulsó lábainak érintését is, akkor következhet a lábfelvétel tanítása. Visszatérve az első bal lábára, végig simogatjuk lapockától a ló lábát, majd vállal finoman terhelve a "kérem" vagy a "lábad" kifejezéssel elemeljük a ló lábát a földtől, pár másodpercig tartjuk, majd visszatesszük a földre és megdicséjük a lovat. A feladatot fokozatosan gyakorolva, lábát egyre magasabbra és több ideig tartva ismételjük mindkét oldalon. Hasonló technikával gyakoroljuk a ló hátsó lábainak felvételét is (Pataky, A lábfelvétel).

3.3 Ló kantározása - tanítás, szoktatás

A csikó kantárhoz szoktatása szintén érzéketlenítéssel kezdődik, mert ebben elengedhetetlen, hogy a csikó elfogadja a nyak, fej és fülek érintését.

Második lépésként a zabla érzetét szoktassuk meg lovunkkal, mely során a zablát az ujjunkkal imitálunk. Bal oldalról csúsztassuk be ujjunkat a ló fogai mögötti részbe, majd tartsuk ott míg a ló visszalazul.

Ha már nincsen különösebb reakció erre a gyakorlatra, akkor elővehetjük a kantárt. Először csak az álla alatt jobb kézzel átnyúlva fogjuk össze a pofaszíjakat az ornyergen úgy, hogy a zabla ne kerüljön a szájába, majd az előző mintát követve vegyük le a fejről, ha a ló ellazul.

Amennyiben az előző lépés már nyugodt körülmények között sikerül, a mozdulat folyamán bal kézzel nyúlunk be fogai mögé, majd óvatosan helyezzük a zablát a szájába, majd vegyük ki és dicsérjünk. Következő lépésként már felhelyezhető a ló fejére a kantár, a tarkósíj óvatosan a fülek mögé.

A lóhoz igazodva érdemes az adott tanulási fázisok hosszát igazítani, fontos, hogy a lónak ne legyen rossz élménye a tanulás közben (Gerry, 2022).

3.4 Ló nyergelése, felszerelése - tanítás, szoktatás

A ló nyereg alá szoktatását érdemes a kantárhoz szoktatáshoz hasonlóan először érzéketlenítéssel kezdeni, valamint a lovat futószárazó heveder használatával előkészíteni. A nyeregalátétet, nyerget érdemes megmutatni a lónak, engedni, hogy megnézzze, megszagolja, hogy tudja nem jelentenek rá veszélyt. Ha a ló nem tart a szerszámoktól, óvatosan felhelyezhetjük az alátétet, majd a nyerget a ló hátára, első alkalommal elegendő ennyit elvárunk.

Második alkalommal már érdemes a heveder becsatolását gyakorolni: jobb oldalon felcsatoljuk a lóra a hevedert, majd a hasa alatt finoman átvezetve, bal oldalon csatoljuk be az első lyukba és fokozatosan húzhatunk a hevederen. Fontos a fokozatosság, hogy a lóban ne alakuljon ki hevederiszony. Ha sikerült rögzíteni a nyerget, érdemes futószáron megmozgatni a felnyergelt lovat. Rendszeres gyakorlással a ló hozzászokik ahhoz, hogy a nyereg fekszik a hátán és a kengyelek csapkolódnak az oldalán (Demeter, 2014; LAUSZ, Alapképzés-futószárazás).

3.5 Ló felvezetése - tanítás, szoktatás

A ló kézen vezetése a ló kiképzésének egyik első fázisa. Ennek tanítása korán elkezdődhet, akár még mielőtt a csikót leválasztanánk az anyjáról. A kötőfék megszokása után kezdődhet a gyakorlás: vezetőszár felcsatolásával először a lépés, majd az állj és később az ügetés, esetenként akár vágta gyakorlása következik. A lovat vezető személy a ló vállmagasságában haladjon és adjon teret a ló szabad mozgásának. Előrehajtó hang segítséggel és testbeszéddel készítsük a lovat az előrefelé haladásra, majd a kötőfék visszahúzása nélkül a lóvezető saját megállásával készítse a lovat a megállásra. A kezdeti időszakban a gyakorlás legfeljebb napi

10-15 perc legyen. A kantárhoz szoktatást követően a vezetőszáron vezetés kiegészül a kantárszáron vezetéssel (Palotai, 1991).

3.6 Ló társaságban - tanítás, szoktatás

Lovasterápiában kiemelkedő jelentősége van annak, hogy a terápiás ló figyelme ne terelődjön el a munkáról, külső ingerek ne tudják kizökkenteni a lovat kiegyensúlyozott, nyugodt viselkedéséből. Ha a terápia területére esetlegesen más lovak is betérnek, a terápiás ló koncentrációja továbbra is a terapeutára a segítőkre és a páciensre kell, hogy irányuljon. Természetes helyzetben a lovak reagálnak fajtársaik jelenlétére, azonban megfelelő kontrollal és gyakorlással a terápiában dolgozó emberek magukon tudják tartani a fókuszt. A ló terápiás munkára való felkészítése során fontos, hogy megtanuljuk, hogyan tudjuk a lovat arra kérni, hogy a külső ingerekre ne az agyának reaktív felével reagáljon, mellyel veszélyeztetheti a körülötte tartózkodókat, hanem gondolkodó felét használva megtartsa koncentrációját, eleget tegyen vezetője utasításainak (Downunder, 2017).

4. Kondíció vizsga

A Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány által kialakított, terápiás lovak alkalmassági vizsgájának harmadik eleme a kondíció vizsga. A vizsga magába foglalja a ló kondíciójának és mozgásának bírálatát, mindkét vizsgarész értékelése 1-10-ig tartó skálán történik. A mozgás bírálatot felvezetve, kemény talajon, lépésben és ügetésben végzik (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 3. pont).

Ebben a fejezetben csak a bírálatot ismertetem, ugyanis a második fejezetben részletesen kitértem ló mozgásának meghatározóira és fontosságára.

4.1 A ló felkészítése a vizsgára

A ló bemutatással kapcsolatos feladatok nem a vizsga napján kezdődnek, hanem jóval korábban.

Az állat körmölését, esetlegesen patkolását 1-2 héttel a vizsga előtt érdemes elvégezni. A frissen körmölt, patkolt ló gyakran másképpen jár, olykor egy-egy lábát kíméli, így elképzelhető, hogy nem jár tisztán. A vizsga előtti hetekben érdemes gyakorolni a lóval az elővezetést. A lóra egy olyan kantárt érdemes helyezni, mely kiemeli fajtajellegét, illeszkedik fejformájához. A lónak tudnia kell nyugodtan, szabályosan és kiegyensúlyozottan lépnie és ügetnie (Novotni, 2023).

4. 2 Kondíció

A ló kondíciójának bírálatából információkat szerezhetünk táplálásáról, edzettségéről, illetve az általános egészségi állapotáról.

4. 3 Mozgás

A ló mozgásának megítélése különösen fontos a terápiás lovak kiválasztása esetén, hiszen a terápia során, a ló hátának mozgásai áttevődnek a lovasra (Bozori, 2014).

A lépés a ló leglassabb jármódja, mely során lábait jobb hátsó, jobb első, bal hátsó és bal első sorrendben teszi a földre. (Lovas Akadémia 1. 2013). Tehát a lábak meghatározott sorrendben, egymást követően hagyják el és érintik újra a talajt, egyszerre legalább két láb mindig a talajon van. Szabályos lépés esetén a paták egyenként érintik a talajt, így lépés során négy patadobbanás hallható azonos időközönként, a lépés tehát négyütemű. A lépés hossza a lapocka, a fel-és az alkar hosszától, azok szögeléseitől függ. Meredek lapocka, rövid, meredek felkar és alkar rövid lépést eredményez, míg a dőlt, hosszú lapocka, hosszú alkar és felkar

hosszú lépést eredményez (Bodó, Hecker 1992). Ideális esetben a ló lendületesen, tiszta ütemben, rugalmasan, egyenesen lép előre (Lovas Akadémia 2. 2013). Az ütem egyenetlensége sántaságra utal (Bodó, Hecker 1992).

Az ügetés kétütemű mozgás, a tisztán ügető lónak két patadobbanását halljuk. Az átlós lábpárok egyszerre lendülnek, egyszerre érnek talajt. A két patadobbanás között úgynevezett lebegő fázis van (Lovas Akadémia 2. 2013). Ügetésben könnyű megítélni a mozgás szabályosságát, illetve, hogy a ló sánta-e vagy sem. Az ügetés akkor jó, ha lendületes, rugalmas, egyenes vonalú, talajfogása halk. Különösen fontos a lazán, elengedetten, szabadon lengő láb, mely a mozgás impulzusait törésmentesen továbbítja (Bodó, Hecker 1992).

5.Futószáras munka

5.1 A vizsga követelményei

A Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány futószáras vizsgája során négy szempont alapján értékelik a futószárazott ló felkészültségét. (1) A lónak mindhárom jármódban (lépésben, ügetésben, vágásban), mindkét kézen kiegyensúlyozottan, egyensúlyát megtartva, tiszta lábsorrenddel képesnek kell lennie körön mozogni. (2) A három jármód között, egyértelmű átmeneteket kell tudnia bemutatni a kör meghatározott pontjain. (3) A megfelelő utasításra meg kell tudnia állni a körön. Eleje körüli fordulattal, a futószárazó jelzésére szabályos kézváltást kell tudnia bemutatni, mindkét irányba (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 5.pont).

Az egyes feladatokat 0-10 pontig tartó skálán pontozzák. Az értékelési szempontok között szerepel annak megítélése, hogy a ló ismeri-e és megfelelően reagál-e a futószárazás során adott segítségekre (futószár, ostor, hang, testtartás), továbbá azt, hogy a ló mindhárom jármódban az futószárazó utasításainak megfelelően dolgozik-e, illetve, hogy jelzésre megáll-e a körön és szabályos-e a kézváltás (eleje körüli fordulat).

5.2 Fiatal ló felkészítése

A futószárazás nem csak a terápiás lovagoltatás eredményességének, hanem a fiatal lovak kiképzésének is az alapját képezi. A futószáras munka készíti elő a nyereg és lovas alá tanítást. A ló hang, ostor és futószár által előrehajtó és felvevő segítségeket tanul meg (Reiner, 1996). Futószárazás közben a fiatal ló megismerkedik a munkával, a felszerelésekkel, engedelmességhez szokik, illetve hajlékonysága, egyensúlyérzéke, stabilitása, ügyessége is fokozódik (Juhász, 2008).

A futószárazáshoz egyszerű esetben egy ostorra, egy futószárra és egy csikókantárra van szükségünk, azonban az összetett munkához ínvédőket, pólyákat, futószárazó hevedert, kikötőszárazakat és kavicánt vagy futószárazó szakállt is érdemes használni. A kavicán használatának célja, hogy a nyomást a ló kevésbé érzékeny területeire vigyük át így kímélve a ló száját. Fontos, hogy a fiatal ló a csikó zablát ne érezze kellemetlennek, ne károsodjon a szája, ha a futószárazónak kézzel kell hatnia rá, mint például ha a ló megpróbálja elrántani. Amennyiben nincs lehetőség kavicán használatra, érdemes egy futószárazó szakállt segítségül venni, (melyet könnyedén egy egyszerű szíjból készíthetünk átfűzve a két zablakarikán) hogy ne a zablába legyen akasztva a futószár, ezáltal a futószárazó ne tudja a zablát kihúzni a ló

szájából. A futószárazó heveder felhelyezése után jöhetnek a kikötőszárak, melyek a lovas kezének helyettesítésére szolgálnak, segítik a lovat az egyenletes támaszkodásban. A belső kikötőszárat érdemes egy kicsit rövidebbre csatolni, mint a külsőt, hogy a ló belső állításban legyen, a külső kikötőszár rövidebb állása határolja be az állítást (Reiner, 1996). A huzamosabb ideig, íven történő munka következtében megnő a lábak sérülésének veszélye, ezért érdemes az ívédők, pólyák alkalmazása (Juhász, 2008).

A futószárazás helyszínének kiválasztása különösen fontos az első napokban. A munkához a lehető legnyugodtabb környezetet igyekezzünk biztosítani, sima, nem túl mély talajú területen. A futószárkör 7-10 méteres sugarú legyen, az ennél kisebb körben való munka következtében fellépő, a ló hátsó lábaira ható csavaró terhelés komoly problémákhoz vezethet.

Első alkalommal egy segítő a kör külső ívén vezeti a lovat, míg a futószárazó a kör közepéről a futószár segítségével van kapcsolatban a lóval. Néhány alkalommal megállítják, majd tovább léptetik a lovat. A futószárazó egy háromszöget képez az ostorral és a futószárral, a ló ebben a térben mozog. Pár kör elteltével a segítő elengedi a lovat és a futószárazó tovább lépteti a körön. Cél, hogy a ló nyugodtan, egyenletesen lépjen, miközben a futószár könnyű érintkezést tart fenn. Ha a ló a kör közepe felé sodródna, az ostor tartása segítségével külső ívre tereli. Néhány kör után hang segítségekkel és finom ostor mozdulatokkal ügetésre ösztönzi a lovat. 15 perc munka után kézváltás következik, a futószár és az ostor kezét cserél, majd azok segítségével megfordítjuk a lovat az eleje körül, a segítő megint megvezeti a lovat. 30 perc eltelté után vége az első futószárazásnak. Az első alkalmakkal érdemes csak az állj, lépés, ügetés átmeneteket gyakorolni, majd egy hét után elkezdhetjük a vágta munka gyakorlását is. A gyakorlások során igyekezzünk megértetni lovunkkal a kézváltás folyamatát, melynek eredménye képpen a futószárazó a kör közepéről is képes kézváltást eredményezni a lónál. Futószár és ostor cserélés után a futószárazó karját az új menetirányba kitarva, az ostor segítségével eleje körüli fordulatra ösztönzi a lovat. 4-6 hét szakszerű gyakorlás után megkezdhető a ló belovaglása (Juhász, 2008).

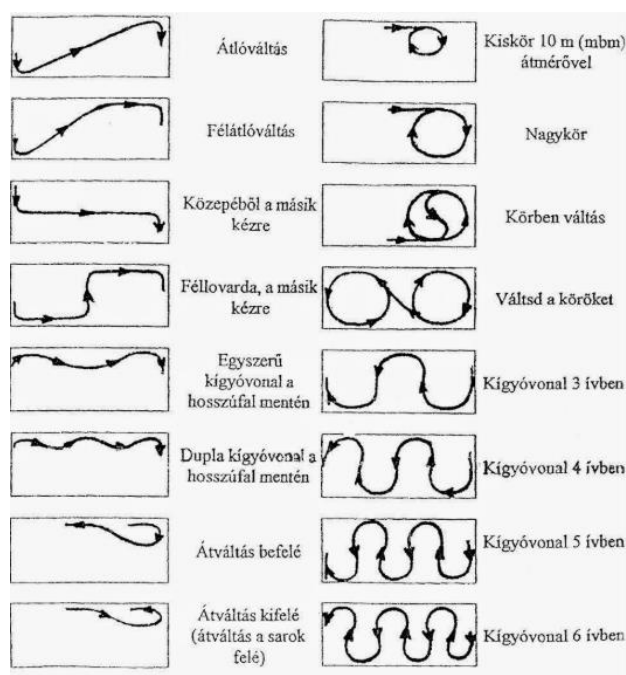
6.Patanyomfigurák

A patanyomfigurák vagy másnéven lovardai alakzatok a ló hajlításának, irányításának gyakorlását, illetve az edzés színesítését szolgálják. A gyakorlatok egyaránt fejlesztik a ló és lovas képességeit, beleértve figyelmük összpontosítását. A feladatok végrehajtásához a díjlovas négyszög betűi adnak támpontot (Meli, 2024).

A leggyakrabban alkalmazott gyakorlatokat a ... ábra szemlélteti.

- Átlóváltás,
- félátlóváltás
- középből a másik kézre,
- féllovarda,
- kígyóvonalak: egyszerű-, dupla kígyóvonal a hosszúfal mentén, kígyóvonal 3/4/5/6 ívben,
- átváltás,
- kiskör,
- nagykör,
- körben váltás,
- váltsd a köröket.

5. ábra: Patanyomfigurák típusai (Forrás: lilihorses.blogspot.com)

7. Szakágankénti elvárások a terápiás lovagoltatásban

7.1 A lovasterápia hazai felosztása

6. Ábra: A lovasterápia hazai felosztása (Forrás: lovasterápia.hu)

A hippoterápia orvosi indikáció alapján történő neurofiziológiai gyógytorna kezelés, melyet leginkább gyógytornászok alkalmaznak kiegészítő, egyéni terápiaként. Sérült, károsodott, fogyatékos személy aktív és passzív részvételével, terápiás céllal, többnyire hátról, hosszúszáron vezetett lovon, voltizs hevederben történik, tartási és mozgás funkciók korrekciója érdekében. (Bozori, 2014) A terápia során a ló mozgásából eredő impulzusok segítik a helyes tartás, az ahhoz szükséges izomtónusok, illetve az abból következő ideális mozgásminták kialakulását (Lovasok.hu, 2023).

A gyógypedagógiai lovaglás és lovastorna magába foglalja a lovaglason és lovastornán kívül a ló gondozását, ápolását, mely növeli az egyén felelősségtudatát és fejleszti szociális érzékét (Lovasok.hu, 2023). A szakág célja a tanulásban akadályozott, értelmileg akadályozott, fejlődési zavaros, látás-, és hallássérült, teljesítmény és viselkedészavaros, hiperaktivitással, figyelemzavarral, beszéd problémákkal küzdő főként gyerekek és fiatalok fejlesztése. A terápiát gyógypedagógus-lovasterapeuta vezeti, egyéni fejlesztésként vagy csoportosan. A fejlesztés során a terapeuta elbírálása szerint a ló bármely jármódját alkalmazhatja (Bozori, 2014).

A speciális fogathajtás elsősorban azoknak az akadályozott személyeknek ad lehetőséget a lovakkal való kapcsolódásra, akiknek valamilyen oknál fogva a lovaglás nem lehetséges. A

sérült, fogyatékos, károsodott embereknek mégis lehetőséget biztosít arra, hogy részt vegyenek lovassportban, bizonyos képességeiket, készségeiket fejlesszék és szabadidejüket kellemesen tölthessék. A szakágban lovasterapeuták segítségével, speciálisan képzett lovas szakemberek, edzők, fogathajtók dolgoznak (Bozori, 2014).

A pszichológiai lovasterápia során a terapeuta a lovas helyzetben való élményekkel és a lovas lóval való kapcsolatára építi a foglalkozást, használja az ember és az állat közti kötődés erejét. A lovak motiváló, fantáziaindító hatása, a lovaglás pozitív fizikai hatásai, a lóval való munka közben létrejövő pszichológiai és szociális hatások képezik a terápia alapját (Bozori, 2014).

Fogyatékos személyek szabadidős lovaglásának célja a szabadidő hasznos eltöltése, az egészségi állapot, kondíció megőrzése és növelése speciálisan felkészített szakemberek, segítségével. (MLTSZ, Lovasterápia ágai).

Fogyatékos személyek lovassportjának létrejöttének célja a hazai és a nemzetközi szintű versenyzés megteremtése a sérülés és fogyatékoság specifikus nemzetközi szabályok szerinti kategóriákban, speciális képzettséggel rendelkező lovas edzők segítségével (MLTSZ, Lovasterápia ágai).

7.2. Egyes szakágak alkalmassági vizsgája, és a vizsgára, tevékenységre való felkészítés

7.2.1 A hippoterápiára való alkalmassági vizsga elemei, hosszúszárazás tanítása

A vizsga során a lónak hosszúszáron, lépésben követnie kell a vizsgáztató pontos utasításait. A lónak utasításra iramváltásokat, lovardai alakzatokat, patanyomfigurákat kell teljesítenie. A feladat értékelése nullától-tíz-es skálán, az elfogadhatatlantól a kiválóig történik. A hippoterápiára vizsgázó lónak a hosszúszáron való feladatok teljesítése mellett át kell esnie az engedelmisségi vizsga bizonyos pontjain is. Teljesítenie szükséges a 8.2-es Felülés segédeszközzel, 8.3-as Lóra szállás rámpáról vagy dobogóról, segítők közreműködésével, 8.6-os Köríven lerakott, változó távolságú és magasságú rudakon történő áthaladás, 8.9-es Átkelés ponyván, vizesponyván, vagy vizes árkon, 8.10-es Dobogó és a 8.14-es Rúdkereszt feladatot, melyekről a "8. Engedelmisségi vizsga elemei" részben olvashatók részletes információk (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 6.pont).

Hippoterápiában a lovat hosszúszáron vezetik, ezért fontos, hogy ezt a ló ismerje, stabilan dolgozzon közvetítésével a terapeutával (Bozori, 2014). A hosszúszárazás remek előkészítő feladat lehet belovagláshoz, lehetőséget ad arra, hogy a ló megismerkedjen a kéz és láb

segítségekkel anélkül, hogy a hátára ülnénk, különösképp fontos fogatos lovak képzésénél is. Ideális olyan lovak fizikai és mentális edzésére is, melyek valamilyen oknál fogva nem lovagolhatóak, előnyös technika például kis méretű pónik képzésénél, melyeket felnőtt lovas nem tud belovagolni (Sandra, 2025?).

Hippoterápiában a hosszúszáron történő munka remek lehetőséget ad a terapeutának arra, hogy figyelemmel tudja kísérni ló és lovasának mozgását. Fontos, hogy lassan, fokozatosan ismertessük meg a lóval a hosszúszárazást, hogy bizalmat építsünk ki és megteremtsük a sikeres képzés alapjait. Az edzéshez szükség van egy kantárra, két futószárra, illetve egy futószárazó hevederre, voltizs hevederre vagy nyeregpre. Kezdéshez a szárat fogva álljunk a ló mögé, olyan távolságba, hogy ha esetlegesen felrúg ne tudjon eltalálni. A szárat lazán tartjuk, azonban legyen egy folyamatos kontaktus a ló szája és kezeink között, a szár maradék részét érdemes feltekerve kezünkben tartani, hogy ne legyen balesetveszélyes. A lépésbe indulást engedő kézzel és hang segítséggel kérjük lovunktól. Fontos, hogy határozott, egyértelmű segítségeket használjunk a lónál, melyeken finomíthatunk, ahogy a ló tapasztaltabbá válik. Kanyarodáskor az adott irányhoz közelebbi szárat használjuk arra, hogy meghajlítsuk a lovat, közben a másik oldali szár az oldalához érve csizma segítséget imitál. Megállításhoz hang segítséget használunk, illetve kezeinkkel egyformán tartunk bele a szárba, majd, ha megállt engedjük rajtuk. Ha már a lépés és a megállítás stabil, a külső szárat finoman a lóhoz érintgetve, ezt hangsegítségekkel kiegészítve ösztönözhetjük lovunkat a gyorsabb jármódokba való váltásra. Rengeteg gyakorlás, hajlítás, átmenet eredményezi azt, hogy a ló elengedetten, stabilan, magabiztosan, vezetőjére gyorsan reagálva készen álljon a terápiás munkára. Hosszúszáron megismertethető, gyakorolható a lóval a patanyomfigurák, ugrások, járóiskola is (Mary, 2025).

7.2.2 Gyógypedagógiai lovaglásra és lovastornára való alkalmassági vizsga elemei, a voltizsló kiképzés

A lónak ismernie kell a lovastorna elemeit, a vizsga folyamán legalább tíz gyakorlatot végre hajtanak rajta, melyek lehetnek a malom, zászló, térdelés, sarokülés, törökülés, nyakra ülés, hasonfekvés, hanyattfekvés, keresztbehalás és a pad. A feladat értékelése a többi vizsga elemmel megegyezően nullától, azaz az elfogadhatatlantól a tízesig, kiváló értékelésig terjed. A lovastorna gyakorlatainak ismeretét leszámítva a lónak teljesítenie kell az engedelmességi vizsga mind a tizenöt elemét a sikeres vizsgázáshoz. A pszichológusok által vezetett lovasterápiára való alkalmassági vizsga elemei megegyeznek az itt említettekkel. (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 6.pont).

A voltizsló kiképzése a szerszámokkal való megismertetéssel kezdődik, majd a voltizs körön való futószárazással folytatódik. A lovas alá tanítást és a stabil futószáron történő munkát követően a kiképzők először állásban, majd vezetett lovon, végül futószáron kipróbálják a lovon az összes olyan gyakorlatot és gyógypedagógiai lovastorna elemet, mellyel a ló a terápiás foglalkozásokon találkozhat. Ezt követően irány és iramváltásokkal csoportos feladatokat, játékokat, páros elemeket próbálnak ki a ló körül, a lovon (Bozori, 2014).

7.2.3 Speciális fogathajtásra való alkalmassági vizsga elemei, fogatlovak képzése

A fogatos lovakat négy helyzetben bírálják. A vizsga az istállóban kezdődik, megfigyelik a ló viselkedését ápolás, illetve lábfelvetel közben. Következő vizsga részben a ló befogása következik. A befogást követve figyelemmel kísérik a ló viselkedését indításkor. A lónak ismernie kell és el kell viselnie minden segédeszközt. Amennyiben a vizsga során a ló egyértelműen képzetlenséget mutat vagy viselkedésével önmagát vagy mások épségét veszélyezteti, a vizsgabizottság a vizsgát felfüggesztheti, illetve a lovat a vizsga további részéről kizárhatja. A feladat értékelése jelen esetben is nullától-tízes skálán történik. A fogatos lovak viselkedésének bírálata mellett az engedelmesség vizsga minden pontját teljesítenie kell a vizsgáló lónak (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 6.pont).

A fogatlovak kiképzésnek is alapját képezi a hosszúszáron való munka. Ha már stabilan dolgozik a ló hosszúszáron, érdemes elkezdni a ló fogatszerszámhoz való szoktatását. A hámba tanítás során kiemelkedő jelentőséggel bír az egyenletes, tempós, nyugodt mozgás gyakorlása. A stabil hámba dőlés gyakorlása hosszú istránggal csúszófa/ autógumi húzásával történik, közben gyakori állj és indulj utasításokkal. Ha már nyugodtan húzza a csúszófát, egy idős, stabilan húzó ló mellé fogjuk, mely a fiatal ló ijedőségének és akaratosságának ellen áll a hajtó utasításait követve. Amennyiben lehetőség adódik rá, a tanuló lovat csikó korban érdemes a fogat után kötni vagy adott esetben a fogatot húzó lóhoz kötni, hogy már fiatal korban szokja a kocsi hangját és a környezetet, ezzel lerövidítve a későbbi munkálatokat (Ócsag, 2017). A speciális fogathajtás eszközeit fontos megismertetni a lóval. A tevékenységhez speciálisan kialakított fogatokat használnak, melyekre rámpa segítségével a kerekesszékek is felgördíthetők, majd rögzíthetők. A sérült hajtó segítségére mindig ül egy ép hajtó is a fogaton, mely lehetővé teszi a duplaszár használatát. A sérült hajtók biztonsága érdekében kialakítottak a fogaton használható biztonsági öveket, illetve különböző típusú szárazakat, ilyen például a hurkos szár és a biztonsági szár (Bozori, 2014).

7.2.4 Fogyatékos személyek lovassportjára való alkalmassági vizsga elemei, díjlovaglás szintjei

A vizsga magába foglalja az engedelmességi vizsga minden elemét, illetve a speciális eszközök és felszállási módok ismeretét. A ló a vizsga két része során külön, külön nullától-tízes skálán történő értékelési rendszer alapján éri el eredményét (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 6.pont).

Az Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány 3 kategóriát alakított ki díjlovas programok tekintetében, méret szerint szabta meg a lovaknál elvárt díjlovas szintek teljesítését a vizsgán. A különböző kategóriákban egytől tízes skálán történő értékelési rendszer alapján kapnak pontot a lovak.

Az első kategóriába a 137 centiméteres és az alatti marmagasságú pónik tartoznak. A Póni 1. kategóriában az elvárt teljesítési szint a D1-es díjlovas program, azonban, ha a póni nem lovagolható, abban az esetben az engedelmességi vizsga kiváltja a díjlovas vizsgát.

A második kategóriába a 138-148 centiméter marmagasságú pónik tartoznak. A Póni 2. kategóriában az elvárt szint a D1-es vagy az E osztályos, előkészítő díjlovas program teljesítése.

A harmadik kategóriában a 149 centiméter marmagasságú és annál nagyobb lovak tartoznak. A Nagy ló kategóriában az elvárt szint az E osztályos, előkészítő díjlovas program teljesítése (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások 4.pont).

8. Érzéketlenítés és módszerei, párosítva az engedelmisségi vizsga elemeivel

8.1 Lovak érzéketlenítése és módszerei

Terápiás lovak esetében különösen fontos, hogy a ló bizalmas, együttműködő legyen az emberrel, ne legyenek főbiái, az esetlegesen új, ismeretlen ingerek ne váltsanak ki belőle heves menekülési reakciót. Ha egy terápiás lóra gondolunk, mindenkinek egy kiegyensúlyozott, strapabíró, nyugodt állat jut az eszébe, azonban ennek az állapotnak az elérése komoly munkát igényel. A lovak menekülő állatok lévén ösztönösen félnek mindentől, ami számukra új, ilyenek például az ismeretlen tárgyak, hangok, szituációk, ezért, hogy lovunk kiegyensúlyozott legyen érzéketlenítenünk kell (Pataky, 2022).

Érzéketlenítés alatt azt értjük, hogy a közös munka során fokozatosan hozzászoktatjuk, azokhoz az ingerekhez, melyek félelmet vagy menekülést válthatnak ki belőlük. A cél az, hogy a lovat ne erőltessük rá az adott inger elfogadására, hanem az, hogy bizalmát és magabiztosságát oly mértékben felerősítsük, hogy befogadóképes legyen az új ingerekkel kapcsolatban. Amennyiben lehetőségünk adott, érdemes az érzéketlenítést minél hamarabb, már csikó korban megkezdeni, ugyanis a csikók általában kíváncsibbak, nyitottabbak, illetve a már esetlegesen negatív berögződéssel rendelkező lovakkal nehezebb dolgozni (Chevaux de monde, 2025). Az érzéketlenítésnek mára már többféle módszere ismert, a megfelelő módszer kiválasztáskor érdemes arra ügyelni, hogy a ló pozitívan teljesítsen és büntetés helyett legyen alkalmunk dicsérni (Pataky, 2022).

A módszerek többségéhez nem találtam magyar nyelvű forrást, így egységesen az angol elnevezésüket használom.

8.1.1 Flooding

Elsőként egy olyan módszert ismertetek, amely véleményem szerint nem ideális, ugyanis ellentmond annak, hogy ne ráerőltessük a lóra az ingert, hanem fokozatosan megszoktassuk vele. A módszer lényege, hogy a lovat kiteszik a közvetlen ingernek, miközben a menekülési lehetőségeit megszüntetik. A lovat addig teszik ki a félelmet kiváltó ingernek, amíg már nem reagál rá. A ló általában észvesztve rohan körbe-körbe a karámban, majd kimerül és megáll. Ez azonban ez nem azt jelenti, hogy már nem fél az adott tárgytól, csak tehetetlenségében megadja magát az adott szituációban. A módszert sajnos gyakran alkalmazzák, hiszen gyors,

nem igényel különösebb energia befektetést a gazdájától és bizonyos esetekben működik (Adele, 2017).

8.1.2 Supression based desesitization

Ez a módszer hasonló elveken alapul, mint a feljebb említett “flooding”. Ez a technika gyakorlatilag a büntetésen alapul, ostromsapással, kiabálással, rugdosással kényszerítik a lovat az ijesztő inger felé, vagy éppen így akadályozzák meg azt, hogy kitérjen előle. A módszer lényege, hogy a büntetéstől való félelem felülírja az ijesztő ingert (Susan. 2018).

8.1.3 Counter Conditioning

A technika a pozitív megerősítésen alapul, lényege, hogy megváltoztassa azt, hogy a ló hogyan érez az adott ijesztő ingert kiváltó tárgytól, helyzettől, tehát, hogy felülírja az általában tanult félelmet valami kellemessel. A módszerhez többnyire jutalomfalatot alkalmaznak (Lauren, 2019).

8.1.4 Systematic Desensitization

Ez a módszer a fokozatosságon alapul, kicsi, de előre haladó lépésekkel vezeti be az ijesztő ingert. Tegyük fel, hogy a ló fél a műanyag zacskóktól. Néhány méterre a lótól lehelyezünk a földre egy műanyag zacskót, majd az ingerküszöböt folyamatosan figyelembevéve, ha a ló az adott távolságban megszokta a zacskót, közelebb léptetjük, majd ezt ismétljük addig, míg közvetlen közelségben sem riad már meg a tárgytól (Lauren, 2019; Susan, 2018).

8.1.5 Stimulus Blendig

Ez egy kockázatos módszer, ugyanis a folyamat során egyensúlyt kell tartani egy megszokott és az ijesztő inger között. Az ismert ingernek legalább olyan mértékűnek kell lennie, mint az ismeretlennek. Célja az, hogy az ismeretlen ingert úgy vezesse be, hogy közben az ismert ingerrel kiegyensúlyozza, illetve elrejti azt, így a ló nem fordít rá különösebb figyelmet. Például, ha a ló fél a spriccelő flakonoktól, de kedveli, ha ápolják, akkor az ápolás során néha egy segítő először távolabbról, majd fokozatosan közelebb haladva spricceljen a lóra valamilyen semleges folyadékot, vizet, légsprayt. Egy idő után, ha megfelelő mértékben ügyelünk a fokozatosságra a ló közömbössé válik a spriccelő üveg hangjára, látványára. Kockázatos azonban a módszer, mert elvétve előfordul, hogy a negatív élményt köti össze a már megszokott ingerrel, nem pedig fordítva (Adele, 2017).

8.1.6 Approach Conditioning

Ez a módszer a ló kíváncsiságán alapul. Ha például a ló fél a lőtakarótól, felakasztjuk azt egy oszlopra, majd engedjük, hogy a ló kíváncsiságának engedve közeledjen a tárgyhoz. A takaróhoz érve a ló nyugodtan megvizsgálja, megszagolja azt, önszántából meggyőződik arról, hogy a takaró nem jelent számára veszélyt. A teljes értékű érzéketlenítéshez néhányszor érdemes ezt megismételni, míg reakció nélkül oda nem tudjuk vezetni lovunkat a takaróhoz (Adele, 2017).

8.1.7 Positive Overshadowing

A módszer lényege, hogy az ijesztő inger jelenléte ellenére a ló figyelmét elterelik. Célja, hogy a ló félelem és szorongás nélkül tartózkodjon az ismeretlen/ijesztő inger közelében. Az elterelés lehet egy előzőleg betanult feladat, például hátra léptetés, vagy akár száron legeltetés is. Célja, hogy a ló megszokja az inger jelenlétét (Susan, 2018).

8.2 Az engedelmisségi vizsga elemei

Az engedelmisségi vizsga minden elemét nullától tízes skálán értékelik. A lovaknak feladatonként minimum nyolcvan százalékot kell elérniük a vizsga sikerességéhez.

Az egyes feladatokat az MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások című dokumentumból vett ábrák segítségével szemléltetem.

8.2.1 Esernyő

A lovat két rúd között száron vezetik. Amint a ló belép a két rúd köze a vizsgát segítő személy kétszer egymásután kinyit egy esernyőt. A segítő mellett, a földön lehelyezve van 2 másik nyitott esernyő. A próba során a ló nem hátrálhat, nem léphet kis a rudak közül (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 7.pont). A ló érzéketlenítése során különös tekintettel kell lenni az esernyők ismeretére, egyaránt érdemes a lóval gyakorolni a földön lévő esernyő jelenlétét, illetve a ló körül minden irányba nyitogatni különböző sebeséggel, különböző méretű és mintázatú esernyőket. A feladatot a 7. ábra szemlélteti.

7. ábra “Esernyő”
vizsgafeladat (Forrás:
MLTSZ, Terápiás lovakkal
kapcsolatos elvárások)

8.2.2 Felülés segédeszkőzzel

A lovas egy stabil segédeszköz segítségével önállóan felszáll a lóra. A lovas három alkalommal próbálkozhat a lóra szállással. A lónak nyugodtan, elengedetten kell egyhelyben állnia a segédeszköz mellett a próba során (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 7.pont). A felkészülés során a segédeszkőzzel való ismerkedést, illetve az egyhelyben állást fontos gyakorolni.

8.ábra: Felülés segédeszkőzzel
(Forrás: MLTSZ, Terápiás
lovakkal kapcsolatos elvárások)

8.2.3 Lóra szállás rámpáról, vagy dobogóról, segítők közreműködésével

A rámpától/dobogótól egy lépésnyi távolságra lehelyeznek egy rudat a földre, a lónak a kettő közé kell állnia. Mindkét oldalról a segítők felsegítik a lovaszt a ló hátára, eközben a lónak nyugodtan, egyhelyben kell állni, nem léphet el semmilyen irányba. (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 7.pont) A ló vizsgára való felkészítése során érdemes a rámpát, dobogót érzéketlenítéssel közömbössé tenni a ló számára, azonban arról sem szabad megfeledkezni, hogy azt is gyakoroljuk, hogy több ember van a ló körül, akár többen egyszerre, különböző helyeken érnek hozzá.

9.ábra: Lóra szállás dobogóról
(Forrás: MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások)

8.2.4 Felszálló léggömbök paraván mögött

A vizsga területére két paravánt építenek kitörőkből, rudakból és pokrócokból. A paravánokkal párhuzamosan rudakat helyeznek le a földre, ezzel keretet adva a vizsga térnek. A második paravánhoz érve, a paraván mögött megbújó segítő az eldugott léggömböket kb. Fél méter magasra felengedi, majd két/háromszor megrángatja a léggömbök zsinórjait. A lónak heves menekülési reakció nélkül kell áthaladnia az akadály mellett, nem léphet ki a rúd és a paraván közti térből (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 7.pont). Ez a feladat alapos előzetes érzéketlenítést igényel, ugyanis többféle inger lép egyszerre életbe a vizsga során. Fontos, hogy a ló ismerje a színes léggömböket, a kitörőket, rudakat és a pokrócot is.

10.ábra: “Felszálló léggömbök paraván mögött” című feladat (Forrás: MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások)

8.2.5 Szalagos kapu

2,3 méter magas, 2 méter széles kapura, sűrűn, maximum 5 centiméter távolságra szalagokat akasztanak. A lovat át kell vezetni a kapun, anélkül, hogy a lóvezető kezével elterelné a szalagokat az útból. A lónak hátra-hőkölés és haladás nélkül, kell áthaladnia a kapun (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 7.pont). A vizsga előtt szükséges a lovat ahhoz szoktatni, hogy teste különböző területein hozzáér a szalag.

11.ábra: Szalagos kapu (Forrás: MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások)

8.2.6 Köríven lerakott, változó távolságú és magasságú rudakon történő áthaladás

Hat darab három és fél méteres rudat legyezőszerűen emelkedő magasságban leraknak egy kitörőre, minden rúd külső végéhez bóját állítanak. A bóják távolsága nyolcvan és százhusz centiméter között váltakozhat. A ló vezető a bójákon kívülről vezeti át rajta a lovat. A lónak nem szabad kitérnie, belerúgnia a rudakba, illetve ellenszegülnie (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 7.pont). A feladatra felkészülést érdemes egy egyszerűbb járóiskolával kezdeni, hogy a ló megszokja a rudak jelenlétét, megértse, hogy lábait magasabbra kell emelnie ahhoz, hogy érintés, botlás nélkül átlépje azokat. Fokozatosan emelve, majd különböző magasságú rudakon gyakorolva a ló hamar megérti, vezetője kérését.

12.ábra: Köríven lerakott, változó távolságú és magasságú rudakon történő áthaladás (Forrás: MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások)

8.2.7 Zörgő talicska

A vizsgálóhoz kijelölnek szalaggal, rudakkal vagy fűszerporral egy két méter széles, két méter hosszú szakaszt. A lóvezető beállítja a sáv közepére a lovat, majd a segítő két méteres sugárban kétszer körbe tol körülöttük egy talicskát, melyben zörgő tárgyak vannak. A lónak higgadtnak

kell maradnia, menekülő ösztöne nem kapcsolhat be (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 7.pont).

13.ábra: “Zörgő talicska” című feladat
(Forrás: MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások)

8.2.8 Spriccelő flakon

A vizsgatér jelöléséhez két méter távolságra lehelyeznek két bóját, mely közé beállítják a lovat. Két féle teszt lehetőség van. Az első lehetőségnél a ló vezető egyik kezében a szarát tartja, a másikban pedig egy spriccelő flakont, mellyel mindkét oldal a nyaki és váli részen két-három spriccelést végez. A másik lehetőségnél a lovon ül egy lovas. A lovas a szarát vagy lazán a kezében tartja, vagy a ló nyakára helyezi. Egy segítő az előbb leírt módon földről elvégzi a tesztet. A lónak nem szabad kitérni a két bója közül (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 7.pont). A feladatra való felkészítéshez ideális lehet a 7.1.5-ös bekezdésben említett módszer.

14.ábra: “Spriccelő flakon” című feladat

(Forrás: MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások)

8.2.9 Átkelés ponyván, vizes ponyván, vagy vizes árkon

A vizsga kötelező feladata, hogy egy földön lévő ponyván a lóvezető átvezeti a lovat. A következő két feladtból csak az egyiket kell teljesíteni. A lóvezető átvezetheti a lovat egy vizes tálcán/ ponyván, vagy egy vizes árkon. A feladat teljesítése közben balesetvédelmi

szempontból fontos, hogy a ló vezető sose kerüljön a ló elé (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 7.pont). A lovakat érdemes minél hamarabb elkezdni szoktatni a vízhez, annak látványához és érzetéhez, ugyanis sok lóban különös mértéke félelmet vált ki. Azonban a ló hamar megszokja a vizet, amennyiben megbizonyosodik arról, hogy nem jelent veszélyt számára. A ponyvát is fontos bemutatnunk lovunknak a vizsga előtt, gyakorolni vele az azon való átvezetést.

15.ábra: Átkelés vizes ponyván (Forrás: MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások)

8.2.10 Dobogó

Egy egy méter széles, két és fél-három méter hosszú fa dobogón kell a lónak lovasa vagy a ló vezető irányításával átkelnie. A vizsga előtt érdemes különböző méretű, színű, anyagú emelvényeken átvezetni a lovat, megállítani rajta, jutalmazni.

16.ábra: Ló átvezetése dobogón (Forrás: MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások)

8.2.11 Ponyva átdobása a ló hátán

A vizsga területének kijelölnek egy két méterszer két méter négyszöget, mely mellé helyeznek egy összegyűrt ponyvát. A lóvezető beállítja a négyszög közepébe a lovat, majd laza száron tartja. A segítő a ló mellé lépve felveszi a földről a ponyvát, majd ráteríti a ló hátára, öt másodperc elteltével leveszi róla (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 7.pont). A felkészülés komoly érzéketlenítési folyamatokat igényel. Előnyben lehetnek azok a lovak,

melyek valamilyen oknál fogva szoktak takarót viselni, ugyanis számukra nem ismeretlen az, ha testüket betakarják. Mielőtt a ponyvát felhelyezzük lovunk hátára, győződjünk meg róla, hogy nem fél a tárgytól, simogassuk meg vele, majd utána gyakoroljuk a felhelyezést.

17.ábra: Ponyva átdobása a ló hátán (Forrás: MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások)

8.2.12 Esőkabát felvétele

Egy akadályoszlopra helyeznek egy kabátot, melyhez a lovas odalovagol, majd megállítja a lovat. Ha a nyugodtan, egyhelyben áll, leveszi az oszlopról a kabátot és felveszi, majd leveszi és visszaakasztja az oszlopra (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 7.pont). A lónak a feladat helyes teljesítéséhez ismernie kell a mozdulatsort, bíznia kell lovasában és tudnia kell külső ingerek ellenére nyugodtan, egyhelyben állni.

18.ábra: Esőkabát felvétele a ló hátán ülve (Forrás: MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások)

8.2.13 Labdák, karikák elviselése

A lóvezető egy két méter hosszú, két méter széles tér közepébe állítják a lovat, majd hosszú szárra engedi. A segítők körbe érintik a ló testét, beleértve a fejét, nyakát, hátát, hasát, lábait, oldalát és farát egy labdával vagy műanyag karikával. Következő feladatban a segítők ötször

átdobnak egy labdát oda vissza a ló felett. Végül a ló hátára, farára ejtik a labdát ötször (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 7.pont). A feladat szintén alapos előzetes érzéketlenítési gyakorlást igényel, először érdemes a tárgyakat megmutatni, megszagoltatni a lóval, majd teste különböző pontjain megsimogatni, megérinteni velük. Ezek után kezdődhet a ló mellett labdadobálás, majd felette és végül rá.

19.ábra: Labdák, karikák elviselése (Forrás: MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások)

8.2.14 Rúdkereszt

Négy darab három és fél méteres rudat lefektetnek a földre. Átlósan átvezetik rajta a lovat, a lónak úgy kell a rudak felett átlépnie, hogy ne rúgjon bele azokba (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 7.pont). A feladatra való felkészülés nagyon hasonló a 7.2.6-os bekezdésben említettekhez, azonban jelen helyzetben nem szükséges a rudakat elemelni a földről.

20.ábra: “Rúdkereszt” című feladat (Forrás: MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások)

8.2.15 Léggömbös cavaletti

Egy cavalettire, melyre lufikat akasztanak, ügetésben, földről rávezetik a lovat (MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások, 7.pont). A vizsga feladatra való felkészülés a 7.2.4-es és a 7.2.6-os bekezdésben említettek kombinációja. A lónak tudnia kell egyenletes tempóban vezetve ügetnie, ismernie kell a cavaletti részeit, magasságát, illetve a színes léggömböket.

21.ábra: Léggömbös cavaletti
(Forrás: MLTSZ, Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárások)

9. Következtetések és javaslatok

A terápiás lovak kiképzése egy komplex folyamat, egyaránt magába foglalja a ló fizikai és mentális képességeinek fejlesztését. Különösképp nagy szerepet kap a folyamatban az érzéketlenítés.

Fontos, hogy olyan fajtát válasszunk, mely ideális fajtajellelleggel rendelkezik a terápiás lovagoltatáshoz, fajtán belül is érdemes a megfelelő testfelépítésű és személyiségű egyedek kiválasztása.

A képzés előtt álló ló esetében, nagyon az alapoknál kell kezdeni a szoktatást, lehetőség szerint csikó korban érdemes elkezdni a munkálatokat. A csikó kíváncsi és nyitott, érdemes ezen tulajdonságok kihasználása.

Néha meglepő lehet, hogy napi rutinnal kezdjük a képzést, mint például ápolással és annak tanításával, azonban különös jelentőséggel bír a stabil alap kialakítása a későbbiekben.

Érzéketlenítés tekintetében, a felsorolt módszerek közül azokat tarom célravezetőnek, melyek nem ráerőltetik a lóra az ingert, hanem bizalmát növelve, fokozatosságra törekedve érik el az elvárt reakciót. Ezek a technikák elképzelhető, hogy több időt igényelnek, azonban belegondolva a végzett munkával kapcsolatos felelősségbe, illetve abba, hogy nekünk végeredményként egy magabiztos pozitív érzelmet közvetítő ló kell, érdemes bele időt fektetni.

A ló sikeres vizsgálja az egyed személyiségén és adottságain kívül, nagyban függ a kiképző munkájának alaposságától, a kiképzés módjától, hatékonyságától, ütemétől. A kiképzés üteme egyedenként eltérő, fontos, hogy a kiképző egyedre szabott képzési terv alapján haladjon.

Azt javaslom, hogy amennyiben terápiás ló kiképzésében gondolkozik, lehetőségei szerint születésétől kezdve kísérje figyelemmel a csikó temperamentumát, valamint minél előbb kezdje el annak érzéketlenítését, képzését, azonban ügyeljen arra, hogy ne terhelje túl a fiatal egyed mentális és fizikai képességeit.

A lovasterápia hatékonyságát és népszerűségét elősegítené az, ha létrehoznák az államilag támogatott terápiás lovagoltatás rendszerét, melynek köszönhetően a rászoruló emberek is lehetőséget kapnának a lovasterápiában való részvételre.

10. Összefoglalás

Dolgozatomban, a Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány Terápiás lovakkal kapcsolatos elvárásait alapul véve dolgoztam ki a terápiás lovak kiválasztásának, képzésének főbb pilléreit.

Terápiás lovakkal szemben támasztott általános elvárások című fejezetemben ismertetem a lovakra vonatkozó hatósági előírásokat, beleértve a kötelező oltásokat, nyilvántartási szabályokat. Tájékoztatom az olvasót az ideális terápiás ló életkoráról, ivaráról, testfelépítéséről és mozgásáról, vérmérsékletéről, illetve példaként bemutatok négy terápiára alkalmas lófajtát.

A következő fejezetben bemutatom a terápiás lovak viselkedésbírálatainak elemeit, azokat a felkészítési folyamatokat, melyekkel a ló megfelelő képzettségi szintre fejleszhető. Kitérek az ápolás fontosságára, a lábfelvételhez és felvezetéshez való szoktatás lépéseire, a kantározást és nyergelést előkészítő érzéketlenítési feladatokra. Kiemelem a terápiás ló és vezetője közti összhang és bizalom jelentőségét, más lovak társaságában.

A kondíció és mozgás bírálat kritériumaival folytatom a dolgozatomban. A lépés és ügetés minőségének megítélésekor figyelembe vett szempontok mellett, említést teszek a körmölés időzítésének jelentőségéről, valamint a testfelépítés és lépés hossz közti összefüggésekről is.

Az ötödik fejezetben a fiatal ló futószárazásra való felkészítésének részletes leírásával és a gyakorlat jelentőségével foglalkoztam.

Hippoterápiában dolgozó terápiás lovak esetében, alapvető feltétel, hogy a kiképzés folyamán a ló megismerkedjen a patanyomfigurák teljesítésének menetével. A hatodik fejezetben szemléltetem a leggyakrabban előforduló feladatokat.

A hetedik fejezetben ismertetem a lovasterápia hazai felosztását. Röviden bemutatom a hippoterápia, a gyógypedagógiai lovaglás és lovastorna, a speciális fogathajtás, a pszichológiai lovasterápia és a fogyatékos személyek szabadiós lovaglását és lovassportját. A szakágak ismertetését követően részletezem azok alkalmassági vizsgájának elemeit, illetve a vizsgára, tevékenységre való felkészítés lépéseit.

Az utolsó fejezet tartalmazza a kiképzés alapjául szolgáló érzéketlenítési módszereket, beleértve kerülendő és követendő technikákat is. A fejezet további részében részletesen ismertetem az engedelmisségi vizsga elemeit, illetve a gyakorlatokra való felkészítés lehetőségeit.

11. Irodalomjegyzék

Internetes hivatkozások:

MLTSZ (Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány): A lovasterápiában és fogyatékos személyek lovaglásában dolgozó lovakkal kapcsolatos általános elvárások a Lovas szolgáltatásokról szóló rendeleteh: Letöltés dátuma 2025.08.10:

[https://www.lovasterapia.hu/pfile/file?path=/lovasterapia/lovasterapiarol-
altalaban/lovasterapiat-szabalyozo-jogszabalyok-es-rendeletek-
dokumentumok/Terapias_lovakkal_kapcsolatos_elvarasok_MLTSZ_2014_Lovas_szolgaltata
sokrol_szolo_rendeleteh-1.pdf](https://www.lovasterapia.hu/pfile/file?path=/lovasterapia/lovasterapiarol-
altalaban/lovasterapiat-szabalyozo-jogszabalyok-es-rendeletek-
dokumentumok/Terapias_lovakkal_kapcsolatos_elvarasok_MLTSZ_2014_Lovas_szolgaltata
sokrol_szolo_rendeleteh-1.pdf)

Bozori Gabriella (2014): Lovasterápia e-tananyag: Kaposvári Egyetem: Letöltés dátuma 2025. 03. 27.

[https://mail.google.com/mail/u/0?ui=2&ik=7b16a4800c&attid=0.2&permmsgid=msg-a:r-
8067314970872914191&th=19a05b5a77c2b30b&view=att&disp=safe&realattid=f_mh09777
f0&zw](https://mail.google.com/mail/u/0?ui=2&ik=7b16a4800c&attid=0.2&permmsgid=msg-a:r-
8067314970872914191&th=19a05b5a77c2b30b&view=att&disp=safe&realattid=f_mh09777
f0&zw)

Magyar Lótenyésztők Országos Szövetsége (2025): Adatkezelési tájékoztató. Letöltés dátuma 2025. 08. 12. <https://mlosz.hu/adatkezelesi-tajekoztato>

Lovasok.hu (2022): Féreghajtás: Letöltés dátuma 2025. 08. 12. <https://www.lovasok.hu/aktualitas/tavasz-aktualitas/fereghajtas/>

Tanner Eszter (2022): Kötelező és ajánlott oltások lovaknak: Letöltés dátuma 2025. 08. 15. <https://www.lovasok.hu/logyogyaszat/vakcinazas/kotelezo-es-ajanlott-oltasok-lovaknak/>

Wolters Kluwer (1997): (V. 28.) FM rendelet az Állat-egészségügyi Szabályzat kiadásáról: Az állatbetegségek megelőzésének szabályai: Letöltés dátuma 2025. 08. 15. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700041.fm>

Riderline (2021): Minden, amit tudnod kell a lóútlevelelről: Letöltés dátuma 2025. 08. 15. <https://riderline.hu/magazin/2021/minden-amit-tudnod-kell-a-loutlevelrol>

CHEFF: What we look for: Letöltés dátuma 2025. 08. 15. <https://www.cheffcenter.org/what-we-look-for>

Scheder Veronika (2023): "Pazar" lovasterápia: A terápiás ló: Letöltés dátuma 2025. 08. 15. <https://lovasterapia.blogspot.com/p/terapias-lo.html>

Lovasterápia a Fogyatékkal Élőkért Egyesület (2021): A hippoterápiára alkalmas ló értékmérő tulajdonságai. Letöltés dátuma 2025. 08. 15. <https://www.sorilovi.hu/a-hippoterapiara-alkalmas-lo-ertekmero-tulajdonsagai/>

Céline Dumercq (2025): Zoomania: A Haflinger ló: Sokoldalú társ az Alpok szívéből. Letöltés dátuma 2025. 08. 15. <https://www.zoomalia.hu/blog/article/haflinger-lorol-minden-amit-tudni-erdemes.html>

Mad Barn (2023): Fjord Horse Breed Guide: Characteristics, Health and Nutrition. Letöltés dátuma 2025. 08. 15. https://madbarn.com/fjord-horse-breed-guide/?srsltid=AfmBOoo_FERMteRWRicbZfhJzChVRT86MOjE27FbBkJ3C9OmNCQ8zaD

Kristina Lotz (2024): Always Pets: 25 Horse Breeds That Make Great Therapy Horses. Letöltés dátuma 2025. 08. 15. <https://www.alwayspets.com/s/best-therapy-horse-breeds-966e66bcf29a4573>

Jázmin (2016): Lovak. Letöltés dátuma 2025. 08. 15. <https://gyorkosjazmin.blogspot.com/2016/02/fjord-poni-sziasztok-en-jazmin-vagyok.html>

Tierpark Bern: Lewitzer pony. Letöltés dátuma 2025. 08. 15. <https://tierpark-bern.ch/tierlexikon/lewitzer-pony/>

Marie Augustin (2021): Animalon: Lewitzer-Colourful and people-oriented leisure partners. Letöltés dátuma 2025. 08. 15. https://animalon.de/en/blogs/news-en/lewitzer-colorful-and-people-oriented-leisure-partners?srsltid=AfmBOooMoe-bh0myjb_zHNSb79xdgFCXnVgqWQuBtrNve1XzLJhyVeRo

MLTSZ (Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány): Lovaink: Letöltés dátuma 2025. 08. 15. <https://www.lovasterapia.hu/rolunk/vegzett-lovasterapeutak-lovas-parasport-oktato-edzok/lovaink>

Vörösne Horváth Katalin: Letöltés dátuma 2025. 08. 15. file:///Users/user/Downloads/Cikk_Vorosne.pdf

Háziállat.hu (2025): Meleg-vagy hidegvérű lovak? Letöltés dátuma 2025. 08. 15. <https://www.haziallat.hu/lovak-lovasok/lofajtak-lotenyesztes/meleg-vagy-hidegveru-lovak/4377/>

Equinest (2010): Lewitzer pony: Letöltés dátuma 2025. 08. 15. <https://theequinest.com/breeds/lewitzer-pony>

Pataky Kata: Lovasok.hu: A lábfelvétel. Letöltés dátuma 2025. <https://www.lovasok.hu/index-archive.php?i=56534>

Downunder Horsemanship (2017): Training Tip: Handling a Horse That Reacts to Other Horses on the Trail. Letöltés dátuma 2025. <https://downunderhorsemanship.com/training-tip-handling-a-horse-that-reacts-to-other-horses-on-the-trail/>

Gerry Cox (2022): Teaching a horse to bridle. Letöltés dátuma 2025. <https://horsepro.tv/teaching-a-horse-to-bridle/>

LAUSZ: Alapképzés-futószárazás. Letöltés dátuma 2025. 08. 17. <https://lausz.hu/wp-content/uploads/2023/06/5.-Alapkepzes-%E2%80%93-futoszarazas.pdf>

Demeter Dia (2014): A nyers ló betörése. Letöltés dátuma 2025. 08. 17. <https://legyelem.webnode.hu/a-nyers-lo-betorese/>

Dr. Bartos Ádám (2023): A lovak egyes etológiai sajátosságai, tartással szembeni igényei. Letöltés dátuma 2025. 08. 17. <https://www.lovasok.hu/loetologia/a-lovak-egy-es-etologiai-sajatossagai-tartassal-szembeni-igenyei/>

Novotni Péter (2023): Lovasok.hu: A ló bemutatása: Letöltés dátuma 2025. 08. 20. <https://www.lovasok.hu/lotenyesztes/a-lo-bemutatasa/>

Lovas Akadémia 1. (2013): Minden a lóképzésről: Jármódok : Letöltés dátuma 2025. 08. 20. <https://lovas-akademia.webnode.hu/news/jarmodok/>

Lovas Akadémia 2. (2013): Minden a lóképzésről: A mozgás megítélése: Letöltés dátuma 2025. 08. 20. <https://lovas-akademia.webnode.hu/news/a-mozgas-megitelese/>

Juhász Beáta (2008): A futószárazási munka: Letöltés dátuma 2025.09.10: https://www.nive.hu/Downloads/Szakkepzesi_dokumentumok/Bemeneti_kompetenciak_meresi_ertekelesi_eszkozrendszerenek_kialakitasa/20_1688_008_101030.pdf

MELI (2024): Equiloop: Lovardai alakzatok. Letöltés dátuma 2025. <https://www.equiloop.hu/lovardai-alakzatok/>

Keller Lili (2015): Lovardai alakzatok, patanyomfigurák. Letöltés dátuma 2025. <https://lilihorses.blogspot.com/2015/03/lovardai-alakzatok-patanyomfigurak.html>

Lovasok.hu (2023): Lovasterápia: Letöltés dátuma 2025. 10. 20. <https://www.lovasok.hu/lovasoktatas/lovasterapia/lovasterapia/>

Sandra Williams (2025): How to longline a horse? The ultimate stress-free guide to long lining. Letöltés dátuma 2025. 10. 20. <https://intelligenthorsemanship.co.uk/how-to-longline-a-horse/>

Mary Frances (2025): Long reining a horse: technique explained and exercises to try. Letöltés dátuma 2025. 10. 20. <https://www.yourhorse.co.uk/horse-riding-training/horse-groundwork/long-reining-routine/>

Dr. Ócsag Imre (2017): Hogyan történik a fogatos lovak betanítása. : Letöltés dátuma 2025. 10. 20. <https://hobbiallat.hu/hogyan-tortenik-a-fogatos-lovak-betanitasa/>

MLTSZ (Magyar Lovasterápia Szövetség Alapítvány): Lovasteápia ágai: Letöltés dátuma 2025. 10. 20. <https://www.lovasterapia.hu/lovasterapia/lovasterapiarol-altalaban/a-lovasterapia-agai>

Pataky Kata (2022): Lovak érzéketlenítése: Letöltés dátuma 2025. 10. 20. <https://www.patakykata.hu/post/lovak-erzeketlenitese>

Chevaux de monde (2025): Horse desensitization: methods and practical exercises: Letöltés dátuma 2025. 10. 20. <https://chevauxdumonde.com/en/blog/horse-desensitization-methods-and-practical-exercises>

Adele Shaw (2017): The Willing Equine: Desensitizing// The Methods: Letöltés dátuma 2025. 10. 25. <https://www.thewillingequine.com/post/2017/02/08/desensitizing-the-methods>

Susan Stafford-Pooley (2018): Horse Sport: Desensitization Methods: Letöltés dátuma 2025. 10. 25. <https://horsesport.com/magazine/training/desensitizing-methods-101/>

Lauren Fraser (2019): Fraser Equine Behaviour: Counter-Conditioning and Systematic Desensitization for Learned Fears in Horses: Letöltés dátuma 2025. 10. 25. <https://www.equinebehaviorist.ca/post/2019/07/14/counter-conditioning-and-systematic-desensitization-for-learned-fears-in-horses>

Nyomtatott hivatkozások:

Palotai Klára fordítása (1991): Lovas kézikönyv. Budapest: Maecenas Könyvkiadó

Reiner K. (1996): Lovasakadémia 1.: A fiatal hátszló alapképzése. Fordította dr. Radnai Imre. Budapest: Mezőgazda Kiadó

Dr. Bodó Imre, Hecker Walter és munkatársai (1992): Lótenyésztők kézikönyve. Budapest: Mezőgazda Kiadó

12. Ábrák jegyzéke

1. ábra: Haflingi kisló (Forrás: Saját fénykép) (10.oldal)
2. ábra: Fjord póni (Forrás: <https://gyorkosjazmin.blogspot.com/2016/02/fjord-poni-sziasztok-en-jazmin-vagyok.html>) (10.oldal)
3. ábra: Letwizer póni (Forrás: <https://tierpark-bern.ch/tierlexikon/lewitzer-pony/>) (11.oldal)
4. ábra Hucul ló (Forrás: Saját fénykép) (11.oldal)
5. ábra: Patanyomfigurák típusai. (Forrás: <https://lilihorses.blogspot.com/2015/03/lovardai-alakzatok-patanyomfigurak.html>) (20.oldal)
6. ábra: A lovasterápia hazai felosztása (Forrás: <https://www.lovasterapia.hu/lovasterapia/lovasterapiarol-altalaban/a-lovasterapia-agai>) (21.oldal)
- 7-21.ábra (Forrás: https://www.lovasterapia.hu/pfile/file?path=/lovasterapia/lovasterapiarol-altalaban/lovasterapiat-szabalyozo-jogszabalyok-es-rendeletek-dokumentumok/Terapias_lovakkal_kapcsolatos_elvarasok_MLTSZ_2014_Lovas_szolgaltata_sokrol_szolo_rendeletehez-1.pdf1)
7. ábra “Esernyő” vizsgafeladat (29.oldal)
- 8.ábra: Felülés segédeszkőzzel (29.oldal)
- 9.ábra: Lóra szállás dobogóról (30.oldal)
- 10.ábra: “Felszálló léggömbök paraván mögött” című feladat (30.oldal)
- 11.ábra: Szalagos kapu (31.oldal)
- 12.ábra: Köríven lerakott, változó távolságú és magasságú rudakon történő áthaladás (31.oldal)
- 13.ábra: “Zörgő talicska” című feladat (32.oldal)
- 14.ábra: “Spriccelő flakon” című feladat (32.oldal)
- 15.ábra: Átkelés vizes ponyván (33.oldal)
- 16.ábra: Ló átvezetése dobogón (33.oldal)
- 17.ábra: Ponyva átdobása a ló hátán (34.oldal)
- 18.ábra: Esőkabát felvétele a ló hátán ülve (34.oldal)

19.ábra: Labdák, karikák elviselése (35.oldal)

20.ábra: "Rúdkereszt" című feladat (35.oldal)

21.ábra: Léggömbös cavaletti (36.oldal)

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat / diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről (módosítva: 2025. október 16.)

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Handel Dóra Zsófia
A Hallgató Neptun kódja: HB1GDM
A dolgozat címe: Terápiás lovak képzése.
A megjelenés éve: 2025.
A konzulens intézetének neve: Állattenyésztési Tudományok Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Állattenyésztés-technológiai és Állatjóléti Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtottzáródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemialkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság azáróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

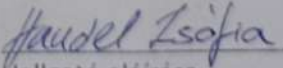
Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotásfelhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkoriszellemtitulajdon-kezelésszabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy amegvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Gödöllő 2025 év November hó 10 nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	Handel Dóra Zsófia
Neptun-kódja:	HB1GDM
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☒ BSc/BA ☐ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb:
Tantárgy neve/kódja*:	Szakedolgozat/ALLTE192N
A munka címe:	Terápiás lovak képzése.

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)

B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrektúra, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka mellékletében való csatolása szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve, verziója, elérhetősége	Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet bejegyzésének

			sorszám

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....
.....
.....
.....

4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségéért és tudományos helytállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt: Gödöllő, 2025. november. hó 10. nap

.....
Haudel Zsófia

Hallgató aláírása

.....
Kövi S. J.

Konzulens/Témavezető aláírása

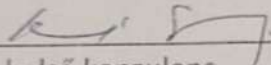
NYILATKOZAT

Handel Dóra Zsófia hallgató Neptun azonosítója: HB1GDM konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: Székely 2025 év november hó 10 nap

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.